

■ УДК [070:021.8] (109)

Ю. О. Шевцова, аспірант, Харківська державна академія культури, м. Харків

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ЖУРНАЛІВ ЯК ВАЖЛИВОГО КАНАЛУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Наведено результати аналізу зарубіжних бібліотечних журналів провідних країн. Підкреслено значення бібліотечних періодичних видань для розвитку професійної комунікації бібліотечної спільноти. Описано наявність зарубіжних періодичних видань у бібліотеках України. Висвітлено результати аналізу індексації в міжнародних базах даних розглянутих бібліотечних журналів та їх тематичної спрямованості. Підсумовано, що бібліотечні журнали є важливим та оперативним каналом професійної комунікації.

Ключові слова: бібліотечні журнали, імпакт-фактор, база даних, професійна комунікація.

Ю. А. Шевцова, аспірант, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНЫХ БИБЛИОТЕЧНЫХ ЖУРНАЛОВ КАК ВАЖНОГО КАНАЛА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Приведены результаты анализа зарубежных библиотечных журналов ведущих стран. Подчеркнуто значение библиотечных периодических изданий для развития профессиональной коммуникации библиотечного сообщества. Описано наличие зарубежных периодических изданий в библиотеках Украины. Освещены результаты анализа индексации в международных базах данных рассмотренных библиотечных журналов и их тематической направленности. Подытожено, что библиотечные журналы являются важным и оперативным каналом профессиональной коммуникации.

Ключевые слова: библиотечные журналы, импакт-фактор, база данных, профессиональная коммуникация.

Y. O. Shevtsova, postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

ANALYSIS OF FOREIGN LIBRARY JOURNALS AS THE LEADING CHANNEL OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

The paper presents the results of analysis of foreign library journals of leading countries. The role of library periodicals as a means of enhancing professional communication is emphasized. The availability of foreign library journals in Ukrainian libraries is described. The results of analysis of the indexation in international data bases of the library journals and their

thematic focus are given. The fact that library journals are the leading and fast channel of professional communication is summarized.

Key words: library journals, impact factor, data base, professional communication.

Постановка проблеми. Запорукою виконання суспільної місії бібліотеки є професійні комунікації бібліотечних працівників на основі публікацій у спеціальних періодичних виданнях, які сприяють ініціюванню впровадження інновацій в інформаційно-бібліотечну діяльність, обміну інформацією про нові ідеї, підходи, теоретичні засади оновлення бібліотечної сфери діяльності та практичній реалізації в умовах динамічних змін розвитку суспільства. Публікації в журналах допомагають не тільки здобути нові знання, але й сформувані стратегії подальшого розвитку бібліотечних установ і професійних комунікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблема є предметом уваги українських учених Л. Бейліса, О. Воскобойнікової-Гузевої, Н. Козій [1–3], котрі виявляють основні тенденції розвитку української бібліотечної періодики, її вплив на професійні комунікації. Роль і значення українських періодичних видань із книгознавства у професійних комунікаціях обґрунтовано в кандидатському дослідженні В. Сошинської [4]. Дослідження бібліотечних журналів актуалізують зарубіжні вчені [5; 6]. Зокрема вони зосереджують увагу на професійних комунікаціях бібліотечних фахівців через сучасні служби та ресурси інтернету, подають результати досліджень, пов'язані з бібліометрією, географічним поширенням бібліотечних журналів, їх ранжуванням. Проте не досліджено сучасний стан зарубіжних бібліотечних періодичних видань, їх тематична спрямованість як інструмент впливу на комунікаційну активність українських бібліотекарів.

Мета статті — висвітлити результати аналізу бібліотечних журналів провідних країн, які індексуються в міжнародних наукометричних базах, як засіб активізації професійної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль журналів у системі професійних комунікацій з появою нових засобів, форм, каналів комунікації є важливою, що зумовлено такими фундаментальними властивостями соціальної комунікації: спадкоємністю, послідовністю розкриття ідей, збереженням історичної пам'яті, якістю подання матеріалу, які забезпечуються незалежним рецензуванням і відбором публікацій, високою концентрацією наукової та практичної інформації.

Статті, опубліковані в професійних виданнях, є основною одиницею комунікації. Результати досліджень і практичних досягнень за допомогою публікації в періодичних виданнях уможливають передачу

нового знання більшому колу колег, котрі можуть використати ці знання та створити нові.

Серед основних функцій журналів як каналу комунікації наступні:

- реєстраційна (передбачає створення бази для наукового пошуку, дозволяє знаходити місце зберігання чи розміщення);
- сертифікаційна (рецензування статей);
- інформаційна (обмін науковою інформацією);
- архівна (збереження даних протягом тривалого терміну);
- корисності (надає можливості здійснювати посилання на певну публікацію);
- когнітивна (дозволяє здобувати нові знання).

Важливе значення для розвитку української бібліотечної науки та практики мають зарубіжні бібліотечні журнали, зміст публікацій яких дозволяє враховувати бібліотечні тенденції в провідних країнах світу; сприяє оцінюванню діяльності українських бібліотек порівняно із зарубіжними; уможливує підвищення рівня професійних знань і комунікацій.

Проте кількість зарубіжних видань, які передплачують бібліотеки України нині, є незначною. Наприклад, фонди Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка налічують 11 назв бібліотечних журналів США, 10 — Німеччини, 8 — Польщі, 6 — Франції, по 3 — Великобританії й Куби, 2 — Болгарії, 1 — Китаю.

Аналіз цих видань свідчить про те, що наприкінці XIX ст. бібліотека одержала 5 назв зарубіжних журналів. Серед них: 3 — журнали Німеччини (*Allgemeine Bibliographie*, *Deutsche Romanbibliotheks uber Land und Meer: Herausgegeben von F.W. Hacklander*, *Bibliotheca historica oder systematisch geordnete Uebersicht der in Deutschland und dem Ausland*) та 2 — журнали Франції (*Bibliothèque Universelle et revue suisse*, *Journal des Instituteurs et des Bibliothèques Scolaires*). Найбільшу кількість становлять зарубіжні журнали, передплачені протягом 20-х — 80-х рр.

В останній період бібліотека одержала всього 4 назви журналів США на умовах благодійної передплати. Це — «*American Libraries: the Magazine of the American Library Association*» (2009–2013), «*Libraries & the Cultural Record*» (2009–2011), «*The Library of Congress Information Bulletin*» (1995–2011), «*Library of Congress Magazine*» (2012–2015). Журнал «*Libraries & the Cultural Record*» має такі основні рубрики: мистецтво й гуманізм, консервація, історія, інформаційно-бібліотечні науки. Він індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus, проте його імпакт-фактор незначний, зокрема у 2014 р. він становив 0,127.

Обмаль професійних зарубіжних журналів у фондах українських бібліотек актуалізує процес звернення фахівців і науковців до видань

у цифровому просторі, де реферати та повні тексти статей є у вільному доступі. Виникає необхідність формування навігатора бібліотечних зарубіжних журналів. Одним із практичних рішень є директорія журналів відкритого доступу DOAJ (www.doaj.org), у якій зібрано часописи з усіх галузей знань.

Здійснене дослідження зарубіжних електронних видань інформаційно-бібліотечної тематики надає змоги скласти уявлення стосовно видань, їхньої предметної спрямованості, форми та глибини подання матеріалу, видавців, засобів доступу. Загалом опрацьовано 172 мережевих електронних видання 25-ти країн, серед них — 33 видання бібліотечних асоціацій та об'єднань. Основними критеріями для аналізу електронних видань є назва, видавець, тематика, дата презентації в мережевому просторі, тип ресурсу, формат публікації, мова, опис ресурсу.

Для визначення тенденцій розвитку професійних комунікацій бібліотечних фахівців на основі періодичних видань необхідно, по-перше, визначити бібліотечні журнали провідних країн, які індексуються в міжнародних наукометричних базах; по-друге, з'ясувати склад і тематику зарубіжних бібліотечних журналів у фондах провідних українських бібліотек; по-третє, проаналізувати використання науковцями, викладачами та студентами бібліотечних фахівців традиційних та електронних професійних зарубіжних журналів.

У процесі дослідження виявлено, що в міжнародній наукометричній базі Scopus у 2013 р. індексувалося 84 назви бібліотечних журналів, які друкуються у Великобританії, 8 назв — у Німеччині, 4 — у Франції. Бібліотечні журнали порівняно з періодичними виданнями інших галузей науки мають незначний імпаکت-фактор, який коливається від 0,00 до 2,0. Серед проаналізованих бібліотечних видань найвищий імпакт-фактор журналів інформаційно-документного спрямування. Одне з провідних місць у професійних комунікаціях посідають бібліотечні журнали США, Великобританії, Німеччини, Франції, Італії. Це зумовлено тим, що саме в цих країнах бібліотечна справа має давні традиції, а бібліотечні установи динамічно розвиваються. Крім того, бібліотечні журнали зазначених країн індексуються в багатьох наукометричних й інших базах.

Аналіз імпакт-фактора зарубіжних бібліотечних журналів, поширених в українському бібліотечному просторі, дозволив виявити, що не всі видання, які використовують бібліотечні фахівці, мають високий імпакт-фактор. Усього проаналізовано 50 журналів, що мають підвищений попит серед бібліотечних фахівців: 12 — з США, 15 — із Великобританії, 12 — із Німеччини, 4 — із Франції, 1 — із Канади, 1 — з Італії.

Згідно з даними Research Gate, нульовий імпакт-фактор мають: «IFLA-Journal», «Performance Measurement and Metrics», «International Journal on Digital Libraries», «Zeitschrift Bibliothekswesen und Bibliographie». Зазначені дані свідчать, що такі показники не завжди відображають об'єктивну роль журналу в професійній комунікації бібліотечних науковців і практиків.

Серед бібліотечних видань найвищий імпакт-фактор мають журнали інформаційно-документного спрямування. Поточний показник журналу «Annual Review of Information Science and Technology» (Arist) становить 1,727; журналу «Library & Information Science Research» — 1,386, «Journal of Documentation» — 1, 06.

Приблизно 1,00 становить імпакт-фактор бібліотечних журналів, що друкуються в США та Великобританії, передусім це видання бібліотечних асоціацій:

- «Journal of the Medical Library Association» (US) — 0,99;
- «College and Research Libraries» (US) — 0,82;
- «Library Quarterly» — 0,79;
- «Health Information and Libraries Journal» (UK) — 0,761.

Підтримують на одному рівні свій статус журнали, у яких публікуються спільні статті бібліотечних фахівців із різних країн, що висвітлюють проблеми розвитку електронних інформаційно-бібліотечних ресурсів і послуг. Серед них бібліотечні журнали, що індексуються в Scopus. Наприклад, журнал «ASLIB Proc» у 1997–2000 рр. мав імпакт-фактор — 0,31, у 2010 р. — 0,60, поточний індекс становить 0,58. Імпакт-фактор журналу «Libri» у 1997–2000 рр. становив 0,21, у 2010 р. — 0,365, а у 2015 р. — 0,26.

Високий статус мають такі журнали: «ASLIB Proc», «Electronic Library», «Library Hi-Tech», «Library Res and Tech Services», «Libri», «Program: Electronic library and information systems».

Слід зазначити, що бібліотечні журнали індексуються в багатьох наукометричних та інших базах. Наприклад, журнал «Program: Electronic library and information systems» поширюється через 26 міжнародних БД, серед яких є ISI, Scopus, Current Contents/Social and Behavioral Sciences, Education Full Text, Emerald Management Reviews, Information Science and Technology Abstracts (ISTA) та ін. Це сприяє професійній комунікації між бібліотекарями з різних країн.

Варто зауважити, що основою комунікації є не стільки журнал, скільки зміст його статей. Стаття як провідна одиниця комунікації дозволяє відстежити та накопичити необхідну інформацію, відображає основні тенденції розвитку бібліотечної науки, освіти та практики. Зміст бібліотечних журналів змінюється, що зумовлено переорієнтацією бібліотечного обслуговування та активним розвитком технологій

бібліотечно-інформаційної діяльності. На цьому наголошує українська дослідниця О. Воскобойнікова-Гузєва [2].

Тематика досліджених зарубіжних бібліотечних журналів спрямована на висвітлення таких проблем та напрямів їхнього вирішення:

- формування електронних ресурсів культурної спадщини та організації доступу до них;
- застосування бібліотечного, інформаційного, кадрового менеджменту;
- вивчення взаємозв'язків технологій і людини;
- удосконалення інформаційного сервісу в бібліотечних закладах;
- управління бібліотечними інноваціями;
- розвиток підприємництва;
- бібліотека й екологічні проблеми;
- роль бібліотеки в мультикультурних комунікаціях;
- взаємозв'язки освіти з практикою;
- обґрунтування місця бібліотеки в суспільстві знань.

Сучасні бібліотечні журнали постійно розширюють тематику, авторський склад, географічні межі, що сприяє розвитку професійних комунікацій на різних рівнях.

Висновки. Здійснений аналіз дозволив дійти висновку: найбільше відкриті країни щодо доступу до інформації та знань у США (58), Великобританії (28), Швеції (14), Німеччині (10), Канаді (8). У публікаціях в бібліотечних журналах висвітлено результати наукових розробок, практичних досягнень, інновацій, пріоритетних напрямів інформаційно-бібліотечної діяльності.

Тематика численних видань спрямована на висвітлення різних напрямів діяльності, що цікавлять фахівців бібліотечної галузі: книгознавство, новинки книжкової продукції; бібліографічні дослідження; електронні ресурси, електронні комунікації, електронні бібліотеки; інформаційні технології та електронні ресурси в освіті; бібліотечний менеджмент; моделі системи менеджменту якості; портали, корпорації, взаємодія бібліотек з іншими структурами; технології та користувачі; бібліотечна етика; бібліотечні інновації; збереження культурної спадщини; бібліотечна історія; специфіка діяльності бібліотек різних типів і видів.

Важливою є роль професійних журналів у забезпеченні бібліотечної спільноти новинами щодо вітчизняних і зарубіжних наукових розробок, упровадженні інновацій у бібліотечну практику, модернізації бібліотечної освіти та підвищенні кваліфікації працівників бібліотек. Вони дозволяють ознайомлюватися з перебігом наукових досліджень ще до їх завершення; сприяють розвитку бібліотечної справи загалом, надаючи оперативний канал комунікації; спонукають фахівців

бібліотек публікувати свої праці; слугують своєрідним професійним форумом.

Подальшого ґрунтовного дослідження потребують питання, пов'язані із використанням українськими вченими та практиками зарубіжних бібліотечних журналів.

Список використаних джерел

1. Бейліс Л. І. Українська бібліотечна періодика 1991–2005 років: основні тенденції розвитку: автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Л. І. Бейліс ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. —Київ, 2006. —18 с.
2. Воскобойнікова-Гузєва О. Сучасні засоби професійних інформаційних комунікацій / О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісник. —2004. —№ 2. —С. 22–26.
3. Козій Н. Інноватика, інновації, нововведення як об'єкт бібліотечної періодики / Н. Козій // Вісн. Книжк. палати. —2005. —№ 2. —С. 24–27.
4. Сошинська В. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі: автореф. дис. канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03 / В. Сошинська ; Київ. Нац. ун-т культури і мистецтв. —Київ, 2013. —20 с.
5. Archambault Er. History of the journal impact factor: contingencies and consequences / Er. Archambault, V. Larivie`re // *Scientometrics*. —2009. —79. —P. 635–649.
6. Tsay M-Y. A bibliometric analysis and comparison on three information science journals: JASIST, IPM, JOD, 1998–2008 / M-Y Tsay. — *Scientometrics*. —2011. —89. —P. 591–606.

References

1. Beilis L. I. Ukrainka bibliotechna periodyka 1991–2005 rokiv: osnovni tendentsii rozvytku: avtoref. dys. kand. ist. nauk: 07.00.08 / L. I. Beilis ; Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. —Kyiv, 2006. —18 s.
2. Voskoboinikova-Huzieva O. Suchasni zasoby proffesiinykh informatsiinykh komunikatsii / O. Voskoboinikova-Huzieva // *Bibl. visnyk*. —2004. —№ 2. —S. 22–26.
3. Kozii N. Innovatyka, innovatsii, novovvedennia yak ob'iekt bibliotechnoi periodyky / N. Kozii // *Visn. Knyzhk. palaty*. —2005. —№ 2. —S. 24–27.
4. Soshynska V. Profesiina komunikatsiia yak faktor rozvytku knyzhkovoї haluzi: avtoref. dys. kand. nauk iz sots. komunikatsii: 27.00.03 / V. Soshynska ; Kyiv. Nats. un-t kultury i mystetstv. —Kyiv, 2013. —20 s.
5. Archambault Er. History of the journal impact factor: contingencies and consequences / Er Archambault, V Larivie`re // *Scientometrics*. — 2009. — 79. — P. 635–649.
6. Tsay M-Y. A bibliometric analysis and comparison on three information science journals: JASIST, IPM, JOD, 1998–2008 / M-Y Tsay. — *Scientometrics*. — 2011. — 89. — P. 591–606.

■ UDC [070:021.8] (109)

Shevtsova Y. O., postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv
yuliya.dan@gmail.com

ANALYSIS OF FOREIGN LIBRARY JOURNALS AS THE LEADING CHANNEL OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

The aim of the paper is to describe the results of the analysis of foreign library journals indexed in international scientometric databases, as the means of enhancing professional communication.

Research methodology. Major publications on the subject have been reviewed.

Results. The analysis of the foreign library journals showed that library journals remain the leading and fast channel of the professional communication. But the number of printed foreign library journals in Ukrainian libraries is not big. For example, there are only 11 library journals titles printed in USA, 10 — printed in Germany, 8 — printed in Poland, 6 — printed in France, 3 — in Great Britain, 3 — in Cuba, 2 — in Bulgaria and 1 — in China in Korolenko State Scientific Library. One of the focuses of the research was to identify the library journals that are indexed in the international scientometric databases. In 2013 84 library journals printed in Great Britain, 8 library journals printed in Germany and 4 library journals printed in France were indexed in Scopus database. The impact factor of library journals is not high comparing to other fields of science. The thematic focus of the studied library journals is various.

Novelty. The current situation concerning the foreign library journals and their thematic focus as the means of influence on the professional communication of Ukrainian library specialists was not clear, that's why the current research tries to provide these data.

The practical significance. The results of the conducted research would be useful for library scientists and practitioners to understand the up-to-date situation with the foreign library journals and to allow enhancing of professional communication.

Key words: library journals, impact factor, database, professional communication.

Надійшла до редколегії 22.12.2016 р.